

ZBORNÍK

**SLOVENSKÉHO
NÁRODNÉHO
MÚZEA**

**ANNALES
MUSEI
NATIONALIS
SLOVACI**

**ARCHEOLÓGIA
24**

**ROČNÍK
CVIII – 2014**

ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CVIII – 2014
ARCHEOLÓGIA

24

Redakčná rada

PhDr. Juraj Bartík, PhD. (predseda), PhDr. Gerta Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal, PhDr. Beata Egyházy-Jurovská, PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., PhDr. Matej Ruttkay, CSc., PhDr. Etela Studeníková, CSc., PhDr. Vladimír Turčan

Zostavovateľ

PhDr. Vladimír Turčan

Mapové podklady

Martin Bartík a autori

Preklad do nemeckého jazyka Kristián Elschek a autori

Preklad do anglického jazyka Stephanie Staffen a autori

Preklad do slovenského jazyka

Gabriel Nevizánsky

Posudzovatelia

PhDr. Juraj Bartík, PhD., Mgr. Igor Bazovský, PhD., PhDr. Gerta Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal, Mgr. Eva Ďurkovičová, PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., PhDr. Klára Fűrýová, Mgr. Igor Choma, PhDr. Vladimír Turčan

Grafická úprava: Ultraprint, s. r. o.

Tlač:

Vydalo: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2014

Náklad 350 kusov

© Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum 2014

ISBN 978 – 80 – 8060 – 338 – 0

PhDr. Magdalena Pichlerová, CSc.

***16. 9. 1931 – † 28. 10. 2014**

OBSAH – INHALT

<i>Kristýna Bulvová – Cebová: Zoomorfní plastika kozla z mladší doby kamenné z Třebosic (okr. Pardubice).....</i>	9
<i>Zoomorphe Plastik eines Ziegenbocks aus der jüngeren Steinzeit aus Třebosice (Bz. Pardubice).....</i>	14
<i>Marián Klčo – Vladimír Krupa: Hrob kultúry so šnúrovou keramikou z lokality Krakovany-Stráže</i>	17
<i>Ein Grab mit Schnurkeramik von der Fundstelle Krakovany-Stráže.....</i>	25
<i>Branislav Kolena: Osteoantropologická analýza hrobu 1/2008 z lokality Krakovany-Stráže</i>	26
<i>Alexander Botoš: Sídliisko z doby bronzovej v Čerenčanoch (okr. Rimavská Sobota)</i>	29
<i>Eine Siedlung aus der Bronzezeit in Čerenčany (Bezirk Rimavská Sobota).....</i>	35
<i>Petr Kos: K upřesnění datace hrobu H 895 z Modřic (Příspěvek k počátkům vývoje horákovské kultury na Brněnsku).....</i>	37
<i>Zur Präzisierung der Datierung vom Grab H 895 aus Modřice (Beitrag zu Anfängen der Entwicklung der Horákovská-Kultur in der Region von Brno)</i>	56
<i>Tereza Štolcová – Juraj Zajonc: Rekonštrukcia tkania v dobe halštatskej na základe nálezu tkáčskej dielne z Dunajskej Lužnej</i>	59
<i>Reconstruction of Hallstatt period weaving, based on a weaving house at the Dunajská Lužná site.....</i>	80
<i>Lýdia Gačková – Elena Mirošayová – Peter Šimčík: Nové nálezy k problematike doby halštatskej z územia Košickej kotliny</i>	83
<i>Neue Funde zur Problematik der Hallstattzeit vom Gebiet Košice Becken</i>	92
<i>Juraj Bartík – Radoslav Čambal: Laténske nálezy z Tisovca-Hradovej, okr. Rimavská Sobota.....</i>	95
<i>Laténezeitliche Funde aus Tisovec-Hradová, Bz. Rimavská Sobota</i>	100
<i>Radoslav Čambal – Ján Štrbík: Keltské sklené náramky z povodí Malokarpatských potokov</i>	103
<i>Keltische Glasarmringe vom Einzugsgebiet der Bäche der Kleinen Karpaten.....</i>	123
<i>Robert Frecer: A unique roman upper Lamp mold from Brigetio</i>	127
<i>Horná časť unikátnej keramickej lampy z Brigetia</i>	132
<i>Péter Prohászka: Über einige kaiserzeitlichen Funde aus der Südwestslowakei in Lichte neuer archivalischen Angaben</i>	133
<i>Néhány császárkori délnyugat-Szlovákiai leletgyűjtésről új levéltári adatok tükrében.....</i>	143
<i>Nálezové celky zo staršej doby rímskej z juhozápadného Slovenska vo svetle nových archívnych prameňov.....</i>	144
<i>Marek Budaj – Péter Prohászka: Ein Solidus des oströmischen Kaisers Anastasius I. aus Čataj.....</i>	145
<i>Solidus východorímskeho cisára Anastázia I. z Čataja</i>	149
<i>Vladimír Turčan: Včasnostredoveké sídliskové objekty z Lábu</i>	151
<i>Frühmittelalterliche Siedlungsobjekte aus Láb</i>	186
<i>Alena Šečáková: Archeozoologické nálezy z včasnostredovekých sídliskových objektov z Lábu, okr. Malacky... ..</i>	187
<i>Archeo-zoological findings in settlement buildings in Láb, Malacky district</i>	196
<i>Mária Müllerová: Depoty južných Slovanov a ich klasifikácia pomocou metódy hlavných komponent.....</i>	197
<i>Hortfunde der Südslawen und Ihre Klassifikation mithilfe der Methoden der Hauptkomponenten.....</i>	211
<i>Erik Hrnčiarik: Archeologický výskum v exteriéri kostola Narodenia sv. Jána Krstiteľa v Modre</i>	213
<i>Archäologische Grabung im Exterieur der Kirche der Geburt des Hl. Johannes des Täufers in Modra</i>	220

<i>Petra Šimončíčová Koššová: Súbtor skla z Killyho kúrie v Častej</i>	221
<i>Glaskomplex aus der Killy-Kurie in Častá</i>	243

<i>Daniel Antoni: Dve krátke chladné zbrane z hradu Devín</i>	245
<i>Zwei kurze blanke Waffen aus Burg von Devín</i>	250

KOLOKVIUM

<i>Vladimír Turčan: Dvanásť ročník kolokvií k otázkam rímsko-germánskej archeológie</i>	251
<i>Der zwölfte Jahrgang der Kolloquien zu den Fragen der römisch-germanischen Archäologie</i>	252

<i>Eduard Droberjar: Poznámky ke studiu o nejstarší germánské keramice v Čechách a n Moravě</i>	253
<i>Bemerkungen zum Studium über die älteste germanische Keramik in Böhmen und Mähren</i>	260

<i>Petr Zavřel: Nálezy hrncovitých nádob s tzv. kyjovitým okrajem z období LTD2B – ŘA z jižních Čech</i>	261
<i>Die Funde der Töpfe mit kolbenförmig verdicktem Rand aus der Zeitspanne LTD2b – ŘA aus Südböhmen</i>	269

<i>Jan Jílek – Vít Vokolek – Kristýna Urbanová: Tkalcovská dílna ze Slepotic, okr. Pardubice. Předběžné vyhodnocení</i>	270
<i>Die Webereierwerkstatt aus Slepotic, Bz. Pardubice. Vorläufige Auswertung</i>	292

<i>Daniel Bursák: Keramický soubor ze sídliště starší doby římské u Tuchlovic, okr. Kladno</i>	295
<i>Keramikkomplex von der Siedlung aus der älteren römischen Kaiserzeit bei Tuchlovice, Bz. Kladno</i>	302

<i>Kristian Elschek: Ein frühgermanisches Grubenhaus mit Aucissa-Fibel und ein augusteischer As mit Kontermarke des VARUS aus Zohor (Westslowakei). Beitrag zur Ankunft der ersten Germanen und Römer in den Mitteldonauraum</i>	303
<i>Včasnogermánska polozemnica zo sponou typu Aucissa a augustovský as s kontramarkou „Varus“ zo Zohora (Západné Slovensko). Príspevok k príchodu najstarších Germánov do stredného Podunajska</i>	312

RECENZIE - BESPRECHUNGEN

<i>Erik Hrnčiarik: Römisches Kulturgut in der Slowakei. Herstellung, Funktion und Export römischer Manufakturzeugnisse aus den Provinzen in der Slowakei. Bonn 2013.</i>	315
--	-----

<i>Luděk Galuška: Hledání původu. Od avarských bronzů ke zlatu Velké Moravy. Search for the origin. From Avar bronze items to Great Moravian gold. Brno 2013.</i>	316
---	-----

SKRATKY ČASOPISOV A PERIODÍK

Acta Arch. Acad. Scien. Hungaricae	= Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest
Anodos	= Anodos. Studies of the ancient World. Trnava
Alt Thüringen	= Jahresschrift des Museums für Ur- und Frühgeschichte Thüringens. Weimar
Antike Welt	= Antike Welt Zeitschrift für Archäologie und Kulturgeschichte. Zürich
Apulum	= Buletinul Muzeului regional Alba Iulia. Alba Iulia
Arh. Vestnik	= Arheološki Vestnik. Ljubljana
Arch. Austriaca	= Archaeologia Austriaca. Beiträge zur Paläoanthropologie, Ur- und Frühgeschichte Österreichs. Wien
Arch. Polona	= Archaeologia Polona. Warszawa
Arch. Pragensia	= Archaeologica Pragensia. Praha
Arch. Österreich	= Archäologie Österreichs. Wien
Arch. Výskumy Jižné Čechy	= Archeologické výskumy v jižních Čechách. České Budějovice
Arch. Ért.	= Archaeologiai Értesítő. Budapest
Arch. Hist.	= Archaeologia Historica. Brno
Arch. Rozhledy	= Archeologické Rozhledy. Praha
AUNC	= Acta Universitatis Nicolai Copernici. Toruń
AVANS	= Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku. Nitra
BAR	= British Archaeological Reports. Oxford
Ber. RGK	= Bericht der Römisch-Germanischen Kommission. Mainz am Rhein
BJV	= Berliner Jahrbuch für Vor- und Frühgeschichte. Berlin
Budapest Régiségei	= Budapest régiségei. A Budapesti Történeti régészeti Múzeum Évkönyve. Budapest
Castelologica Bohemica	= Castelologica Bohemica. Praha
Časopis Moravského Mus.	= Časopis Moravského Musea. Brno
Čas. MSS	= Časopis Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Martin
Časopis Národ. Mus.	= Časopis Národního muzea. Praha
Dacia	= Dacia - Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Bucarest
EAZ	= Ethnographisch-Archäologische Zeitschrift. Berlin
FontArchIug	= Fontes Archaeologiae Jugoslaviae. Beograd
Folia Arch.	= Folia Archaeologica. Annales Musei Nationalis Hungarici. Budapest
FiS	= Forschungen in Stillfried. Wien
Fundber. Österreich	= Fundberichte aus Österreich. Wien
Germania	= Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main
Herman Ottó Múz. Évk.	= A Herrmann Ottó Múzeum Évkönyve
Hist. Carpatica	= Historica Carpatica. Zborník Východoslovenského múzea v Košiciach. Košice
Hist. Nitrensia	= Studia Historica Nitrensia. Nitra
Historica	= Zborník FIF UK Historica. Bratislava
IzvVAD	= Izvestiia na Varnenskoto archeologičesko družestvo. Varna
JbMeckl	= Jahrbuch für Bodendenkmalpflege in Mecklenburg. Schwerin
Jahrb. RGZM	= Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums. Mainz
Jahresschr. Mitteldt. Vorgesch	= Jahresschrift für Mitteldeutsche Vorgeschichte. Halle/Saale
JSH	= Jihočeský sborník historickýčeské Budějovice
KblAG	= Korrespondenzblatt der deutschen Gesellschaft für Anthropologie. Braunschweig
MAAPrilep	= Macedoniae Acta Archaeologica. Prilep

MAGW	= Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft. Wien
MarbSt	= Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte. Marburg
MatStarWczes	= Materiały starożytne i wczesnośredniowieczne. Wrocław – Warszawa – Kraków - Gdańsk
Mitt. Anthr. Ges. Wien	= Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien.
Mitt. DAI	= Mitteilungen des Deutschen Archaeologischen Instituts
Mitt. Österreichischen Arbeitsgemeinschaft für Ur- u. Frühgesch.	= Mitteilungen der österreichischen Arbeitsgemeinschaft für Ur- und Frühgeschichte. Wien
Mitt. Prähist. Komm. Österr. Akad.	= Mitteilungender Prähistorischen Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Wien
Nové obzory	= Nové obzory. Spoločenskovedný zborník východného Slovenska. Košice
Num. Sborník	= Numismatický sborník. Praha
Obzor Praehist.	= Obzor praehistorický. Praha
Pam. Arch.	= Památky Archeologické. Praha
Pam. Múz.	= Pamiatky a múzeá. Revue pre kultúrne dedičstvo. Bratislava
PBF	= Prähistorische Bronzefunde
Prähist. Zeitschr.	= Prähistorische Zeitschrift. Leipzig (Berlin)
Pravěk N. Ř.	= Pravěk. Nová Řada. Sborník Příspěvků Moravských a Slezských Archeologů. Brno
Přehled Výzkumů	= Přehled Výzkumů AÚ ČSAV. Brno
Pril. Inst. arheol. Zagrebu	= Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu. Zagreb
Przegład Arch.	= Przegład Archeologiczny. Poznan-Wrocław-Warszawa
Rad vojvođanskih Muz.	= Rad vojvođanskih Muzeja. Novi Sad
RGF	= Römisch-Germanische Forschungen. Frankfurt a. M.
Rég. Füzetek	= Régészeti Füzetek. Budapest
Reussia	= Reussia. Časopis Správy Národného parku Muránska planina. Revúca
Sbor. MSS	= Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Martin
Sborník Narod. Muz. Praha	= Sborník Národního muzea v Praze. Praha
Sborník Prací Fil. Fak. Brno	= Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské University. Brno
Situla	= Razprave Narodnega Muzeja v Ljubljani. Ljubljana
Slov. Arch.	= Slovenská archeológia. Časopis Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre. Nitra
Slov. Num.	= Slovenská numizmatika. Nitra.
Starinar	= Starinar. Revue de la société archéologique de Belgrade. Belgrade
Stud. Hist. Nitriensia	= Studia Historica Nitriensia. Nitra
Studie Arch. Ústavu ČSAV	= Studie Archeologického Ústavu ČSAV. Brno
Stud. și Cerc. Istor. Veche	= Studii și Cercetări de Istorie Veche și Archeologie. Bucarest
Štud. Zvesti AÚ SAV	= Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied. Nitra
VAMZagreb	= Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu. Zagreb
Vsl. Pravek	= Východoslovenský pravek. Nitra - Košice
Zalai Múz.	= Zalai Múzeum. Zalaegerszeg
Zbor. SNM, Arch.	= Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Bratislava
Zbor. SNM, Hist.	= Zborník Slovenského národného múzea. História. Bratislava
Zeitschr. Arch.	= Zeitschrift für Archäologie. Bonn
Zeitschr. Schweizer. Arch. u. Kunstgesch.	= Zeitschrift für Schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte. Basel
Zlatá stezka	= Zlatá stezka. Prachatice
Zprávy Československé Společnosti Arch.	= Zprávy Československé společnosti archeologické při ČSAV. Praha
Zprávy České Arch. Společnosti.	= Zprávy České archeologické společnosti – Sdružení Archeologů Čech, Moravy a Slezka. Praha

ARCHEOZOOLOGICKÉ NÁLEZY Z VČASNOSTREDOVEKÝCH SÍDLISKOVÝCH OBJEKTOV Z LÁBU, OKR. MALACKY

ALENA ŠEFČÁKOVÁ

Keywords: settlement, Early Middle Ages, animal bones

Abstract: Zooarchaeological findings from Early Medieval settlement buildings in the locality of Láb, Tri tále site, district of Malacky (Slovakia). Of the ten early medieval buildings in the village of Láb-Tri tále, 363 fragments of animal bones were assessed, of which 145 (39.94%) were able to be defined. In total, at least 39 animal individuals were identified, originating from nine species: *Bos primigenius f. taurus* – cattle, *Sus scrofa f. domestica* – pig, *Ovis/Capra* – sheep/goat, *Equus przewalskii f. caballus* – horse, *Canis lupus f. familiaris* – dog, *Sus scrofa* – boar, *Cervus elaphus* – deer, *Gallus gallus f. domestica* – hen, *Anser anser f. domestica* – goose.

Zooosteologické nálezy pochádzajú z archeologického výskumu z katastra obce Láb (okr. Malacky), polohy Tri tále, ktorý prebiehal v rokoch 1998 – 1999 v súvislosti so sledovaním prekládky plynovodu na trase Kuchyňa – Vysoká pri Morave (Turčan 2014). Pozostatky zvierat boli objavené v desiatich včasnostredovekých objektoch, ktorých datovanie sa pohybuje od prelomu 7/8. storočia n. l. až po prelom 9/10. storočia n. l. Predbežne boli do 7. – 8. stor. zaradené objekty č. 1 a 10, do 8. stor. objekty č. 14 a 15, do 8. – 9. stor. objekty č. 12 a 13, do pravdepodobne 9. stor. objekt č. 3 a do 9. – 10. stor. objekt č. 8. Datovanie objektu č. 5 zatiaľ nie je vyriešené.

Metodika

Pri vyhodnocovaní kostrových nálezov sme určovali predovšetkým druh zvieratá a typ kosti, ďalej stupeň jej zachovalosti, prípadne na povrchu zásahy ohňa a stopy človeka (antropogénne) alebo zvieratá.

Pri zisťovaní počtu jedincov zvierat sme zisťovali najmä počet a druh všetkých celistvých úlomkov, častí kostí alebo celých kostí (N fragmentov). Podľa odporúčaní Lymana (1994, 100-104) sme stanovili NISP (Number of Identified Specimens) – počet identifikovaných zvyškov kostí pre jednotlivé taxóny, MNE (Minimum Number of Anatomical Elements) – minimálny počet kostrových častí pre jednotlivé taxóny a MNI (Minimum Number of Individuals) – minimálny počet jedincov. Pri určovaní MNI sme vychádzali z MNE a to tak, že sme zisťovali počet rôznych anatomických častí (vylúčené boli v tele sa opakujúce kosti ako napr. stavce, rebrá, zuby, niektoré články prstov, drobné fragmenty...atď.) predovšetkým s pomocou laterality jednotlivých kostí, ich robusticity a vekových odlišností. Hodnotu MNI určila anatomická časť, ktorá sa v súbore vyskytovala najčastejšie.

Katalóg nálezov

7. – 8. storočie

Objekt 1/98

- časť maxily dx. s C, P², P³, P⁴, M¹ – *Sus scrofa*, podľa veľkosti zubov zrejme diviak, avšak M³ chýba, samica vo veku viac ako 2 roky (molár veľmi opotrebovaný), stopy po ohni
- úlomok *costa* – *Bos primigenius f. taurus*, stopy po ohni
- úlomok *angulus mandibulae sin.* – *Sus?*, stopy po ohni
- *astragalus (talus) dx.* – *Cervus elaphus*
- úlomok *os frontale* – *Bos primigenius f. taurus*
- drobný úlomok *costa* – neident.

Objekt 10/98

- poškodený úlomok prednej časti mandibuly – *Sus scrofa f. d.*
- drobný úlomok prednej časti mandibuly – *Sus scrofa f. d.* – možno patrí predošlému jedincovi
- drobný úlomok plochej kosti – neident.
- diafýza tibie? s distálnou časťou ohlodanou, proxim. časť odlomená – neident.

N																
Druhy zvierat	7.-8.st.	7.-8.st.%	8.st.	8.st.%	8.-9.st.	8.-9.st.%	9.st.	9.st.%	9.?.st.	9.% st.	9.-10.st.	9.-10.st.%	?	? %	Spolu	Spolu%
<i>Bos primig.f.t.</i>	2	20	25	13,97	6	4,96	5	18,52	2	11,76					40	11,02
<i>Bos?</i>			3	1,68	2	1,65	1	3,7	1	5,88					7	1,93
<i>Equus p.f.c.</i>			1	0,56	1	0,83			2	11,76			1	20	5	1,38
<i>Equus?</i>			1	0,56											1	0,28
<i>Ovis/Capra</i>			18	10,06	7	5,79	1	3,7			2	50	1	20	29	7,99
<i>Sus s. (diviak)</i>	1	10	1	0,56			1	3,7							3	0,83
<i>Sus s.f.d.</i>	2	20	22	12,29	18	14,88	2	7,41	2	11,76					46	12,67
<i>Sus s.f.d.?</i>	1	10	2	1,12											3	0,83
<i>Cervus elaphus</i>	1	10													1	0,28
<i>Gallus g.f.d.</i>			4	2,23	4	3,31									8	2,2
<i>Anser a.f.d.</i>			1	0,56											1	0,28
<i>Canis l.f.f.</i>					1	0,83									1	0,28
neurčené	3	30	101	56,42	82	67,77	17	62,96	10	58,82	2	50	3	60	218	60,06
Spolu	10	100	179	100	121	100	27	100	17	100	4	100	5	100	363	100

Tab. 1 Prehľad vyhodnotenia zvieracích pozostatkov – druhy zvierat, Láb-Tri tále, N – počet fragmentov
 Tab. 1 Summary of the animal remains evaluation – the fauna list, Láb-Tri tále, N – Number of fragments

NISP																
Druhy zvierat	7.-8.st.	7.-8.st.%	8.st.	8.st.%	8.-9. st.	8.-9.st.%	9.st.	9.st.%	9.? st.	9.?% st.	9.-10.st.	9.-10.st.%	?	? %	Spolu	Spolu %
<i>Bos primig.f.t.</i>	2	33,33	25	34,72	6	16,22	5	55,56	2	33,33					40	29,85
<i>Equus p.f.c.</i>			1	1,39	1	2,70			2	33,33			1	50,00	5	3,73
<i>Ovis/Capra</i>			18	25,00	7	18,92	1	11,11			2	100,00	1	50,00	29	21,64
<i>Sus s. (diviak)</i>	1	16,67	1	1,39			1	11,11							3	2,24
<i>Sus s.f.d.</i>	2	33,33	22	30,56	18	48,65	2	22,22	2	33,33					46	34,33
<i>Cervus elaphus</i>	1	16,67													1	0,75
<i>Gallus g.f.d.</i>			4	5,56	4	10,81									8	5,97
<i>Anser a.f.d.</i>			1	1,39											1	0,75
<i>Canis l.f.f.</i>					1	2,70									1	0,75
Spolu	6	100,00	72	100,00	37	100,00	9	100,00	6	100,00	2	100,00	2	100,00	134	100,00

Tab. 2 Prehľad vyhodnotenia zvieracích pozostatkov – druhy zvierat, Láb-Tri tále, NISP – počet identifikovaných zvyškov kostí pre jednotlivé taxóny
 Tab. 2 Summary of the animal remains evaluation – the fauna list, Láb-Tri tále, NISP – Number of Identified Specimens

MNE																
Druhy zvierat	7.-8.st.	7.-8.st.%	8.st.	8.st.%	8.-9. st.	8.-9.st.%	9.st.	9.st.%	9.?-st.	9.?-st.%	9.-10.st.	9.-10.st.%	?	? %	Spolu	Spolu%
<i>Bos primig.f.t.</i>	1	25,00	14	25,93	5	17,86	4	57,14	2	33,33					26	25,24
<i>Equus p.f.c.</i>			1	1,85	1	3,57			2	33,33			1	50,00	5	4,85
<i>Ovis/Capra</i>			16	29,63	6	21,43	1	14,29			2	100,00	1	50,00	26	25,24
<i>Sus s. (diviak)</i>	1	25,00	1	1,85			1	14,29							3	2,91
<i>Sus s.f.d.</i>	1	25,00	17	31,48	12	42,86	1	14,29	2	33,33					33	32,04
<i>Cervus elaphus</i>	1	25,00													1	0,97
<i>Gallus g.f.d.</i>			4	7,41	3	10,71									7	6,80
<i>Anser a.f.d.</i>			1	1,85											1	0,97
<i>Canis l.f.f.</i>					1	3,57									1	0,97
Spolu	4	100,00	54	100,00	28	100,00	7	100,00	6	100,00	2	100,00	2	100,00	103	100,00

Tab. 3 Prehľad vyhodnotenia zvieracích pozostatkov –druhy zvierat, Láb-Tri tále, MNE – minimálny počet anatomických častí
 Tab. 3 Summary of the animal remains evaluation – the fauna list, Láb-Tri tále, MNE – Minimum Number of Anatomical Elements

MNI																
Druhy zvierat	7.-8.st.	7.-8.st.%	8.st.	8.st.%	8.-9. st.	8.-9.st.%	9.st.	9.st.%	9.?. st.	9.?.% st.	9.-10.st.	9.-10.st.%	?	? %	Spolu	Spolu%
<i>Bos primig.f.t.</i>	1	25,00	3	23,08	2	22,22	1	25,00	2	40,00					9	23,08
<i>Equus p.f.c.</i>			1	7,69	1	11,11			2	40,00			1	50,00	5	12,82
<i>Ovis/Capra</i>			3	23,08	1	11,11	1	25,00			2	100,00	1	50,00	8	20,51
<i>Sus s. (diviak)</i>	1	25,00	1	7,69			1	25,00							3	7,69
<i>Sus s.f.d.</i>	1	25,00	3	23,08	3	33,33	1	25,00	1	20,00					9	23,08
<i>Cervus elaphus</i>	1	25,00													1	2,56
<i>Gallus g.f.d.</i>			1	7,69	1	11,11									2	5,13
<i>Anser a.f.d.</i>			1	7,69											1	2,56
<i>Canis l.f.f.</i>					1	11,11									1	2,56
Spolu	4	100,00	13	100,00	9	100,00	4	100,00	5	100,00	2	100,00	2	100,00	39	100,00

Tab. 4 Prehľad vyhodnotenia zvieracích pozostatkov – druhy zvierat, Láb-Tri tále, MNI – minimálny počet jedincov
 Tab. 4 Summary of the animal remains evaluation – the fauna list, Láb-Tri tále, MNI – Minimum Number of Individuals

8. storočie

Objekt 14/98

- poškodený samčí *caninus* – *Sus scrofa f. d.*
- maxilárny M1 *dx.* – *Ovis/Capra*
- silno poškodený naštiepený *humerus*, dist. časť ohlodaná – neident.
- *incisivus* a malý úlomok prednej časti mandibuly *dx.* – *Ovis/Capra*
- úlomok ľavej časti kráňa (*os frontale* a *os parietale* s pozostatkom *cornu*) – *Ovis/Capra*
- časť kráňa – úlomok *os zygomaticum* – *Sus scrofa f. d.* – veľký rozmer (diviak?)
- drobný úlomok *os zygomaticum sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok z orbity – *Ovis/Capra?*
- 3 neidentifikovateľné úlomky z kráňa
- 2 neidentifikovateľné ploché úlomky z väčších kostí
- 11 pozdĺžne rozštiepených úlomkov – neident.
- 35 drobnejších pozdĺžnych úlomkov – neident.
- 10 neident. úlomkov, ohlodané
- distálna časť tibie *sin.* – *Gallus gallus f. d.*
- poškodený *metatarsus* bez prox. časti – *Gallus gallus f. d.*
- ľavostranný úlomok klavikuly – *Gallus gallus f. d.* (nie je isté, či nepatria všetky kosti jednému individuu)
- ľavostranný úlomok klavikuly – *Gallus gallus f. d.*
- *phalanx proximalis digiti III.* – *Anser anser f. domestica*
- chvostový stavec (*vertebra*) – neident.
- mandibulárny M3 *sin.* – *Ovis/Capra*
- *ulna sin.* – *Ovis/Capra* – prox. časť, distálna zaostrená a opracovaná – (šidlo?), kosť je hladká
- *phalanx II sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- *phalanx I dx.* – *Bos primigenius f. t.* – stopy po zárezoch
- *phalanx I dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- poškodený *phalanx I dx.* – *Bos primigenius f. t.*, zárez (zásek?)
- poškodený *metacarpus sin.* – *Bos primigenius f. t.*, dist. časť ohlodaná
- 2x *metacarpus (sin. a dx.)*, distálne časti otlčené – *Ovis/Capra*
- *metatarsus sin.* – *Ovis/Capra* (zrejme patrí k predošlému zvieraťu)
- *tibia dx.* – *Ovis/Capra*, proxim. časť čiastočne ohlodaná, vek cca 1,5 roka (prirastená dist. epifýza)
- poškodená *scapula dx.*, chýba plochá *facies dorsalis* – *Bos primigenius f. t.*
- diafýza *radius* bez epifýz?, ohlodané konce – *Ovis/Capra?*
- 7 úlomkov *costa* – neident.
- *intermaxilla sin.* – *Ovis/Capra*
- *intermaxilla sin.* – *Ovis/Capra*
- poškodený úlomok prednej časti mandibuly – *Sus scrofa f. d.*
- poškodená *os zygomaticus dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- poškodená *os zygomaticus dx.* – *Bos primigenius f. t.*, veľmi malé rozmery – mláďa
- poškodená *os zygomaticus dx.* – *Bos primigenius f. t.*, veľmi malé rozmery – mláďa
- *talus dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- *talus sin.* – *Bos primigenius f. t.*, z predošlého jedinca
- silno poškodený *talus sin.* – *Equus?*
- poškodený *atlas* – *Sus scrofa f. d.*, na ventrálnej strane zárezy
- ohlodaný *corpus calcanei sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- značne poškodený *calcaneus sin.* – *Sus scrofa f. d.*, na *sustentaculum tali* zárezy, aj ohlodanie?
- poškodená *mandibula dx.* – samec – *Sus scrofa f. d.*, vek cca 2 roky (M3 nie je úplne prerezaný)
- úlomok maxily *dx.* – *Sus scrofa f. d.* – vek cca 2 roky
- mandibulárny M3 *sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- poškodená *mandibula sin.* – *Sus scrofa f. d.* – prerezaný M1 (vek cca 0,5 roka)
- *mandibula sin. a dx.* – *Ovis/Capra*
- úlomok prednej časti mandibuly *sin.* – *Ovis/Capra*
- mandibulárny *caninus sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- mandibulárny *incisivus sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok *processus articularis* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok *processus coronoideus dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- úlomok *processus coronoideus dx.* – *Bos primigenius f. t.*

- úlomok *processus coronoideus sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- úlomok *angulus mandibulae sin.* – *Sus?*
- úlomok *angulus mandibulae sin.* – *Sus?*
- drobný úlomok mandibuly *sin.* – *Ovis/Capra*
- Objekt 15/98
- opracovaný roh (držadlo?) – *Ovis/Capra*
- *phalanx I sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- *phalanx II sin.* – z predošlého jedinca – *Bos primigenius f. t.*
- *phalanx I dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- poškodená *scapula sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- poškodená *scapula sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- poškodená *scapula dx.* – *Sus scrofa f. d.*
- 7 úlomkov *costa* – neident.
- poškodená stredná časť mandibuly *sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- úlomok *processus coronoideus dx.* a *processus articularis* – z predošlého jedinca – *Bos primigenius f. t.* – zuby značne sabradované, staršie zviera
- P2 *sin.* z maxily – *Equus przewalskii f. c.* – výška zubu je asi 55 mm, čo zodpovedá veku cca 16 rokov
- *scapula sin.*, oblasť *collum* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok *os zygomaticus dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- 3 úlomky z krania – *Bos?*
- predná časť mandibuly *sin.* – *Sus scrofa f. d.* – M1 sa chystá prerezať (vek menej ako 6 mesiacov)
- predná časť mandibuly *sin.* – *Sus scrofa f. d.* – mladé zviera
- úlomok prednej časti maxily *dx.* – *Sus scrofa f. d.* – mladé zviera
- úlomok prednej časti maxily *sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- *os praemaxillare sin.* – *Sus scrofa f. d.* – asi z predošlého jedinca
- incizívy z mandibuly (I1 *dx* a *sin.*, I2 *dx* a *sin.*) – *Bos primigenius f. t.*
- poškodený *vertebra* – neident.
- ohlodaný úlomok diafýzy dlhej kosti, špirálovite olámaný – neident.
- 15 drobných úlomkov z menších dlhých kostí – neident.
- úlomok prox. časti, *ulna sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok z *cornu* – *Bos primigenius f. t.*
- 6 úlomkov z kránií – neident.
- úlomok zo skapule? – neident.

8. – 9. storočie

Objekt 12/98

- takmer nepoškodená lebka – *Canis lupus f. familiaris*
- *phalanx I dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- poškodená časť mandibuly *dx.* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok maxily *dx.* – *Sus scrofa f. d.* – vek cca 1 rok (M1 sa ešte neprerezáva)
- úlomok prednej časti maxily *sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok skapule, na jednej strane opracovaný? – *Bos?*
- úlomok skapule *dx.* – *Sus scrofa f. d.*
- dist. časť humeru *dx.*, dist. časť ohlodaná, proximálny zvyšok odštiepený – *Ovis/Capra*
- *radius sin.*, úlomok prox. časti – *Ovis/Capra* – spálený, farba šedomodrobiela
- *metacarpus*, diafýza – neident. – drobné z rezy, prox. časť ohlodaná
- 1 úlomok úplne spálený, farba šedobieločierna – neident.
- 10 pozdĺžnych úlomkov z dlhých kostí – neident.

Objekt 13/98

- poškodený *astragalus dx.* – *Equus przewalskii f. c.*
- *astragalus dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- *astragalus sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- *astragalus dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- *radius dx.*, prox. časť – *Bos primigenius f. t.*
- *ulna dx.*, prox. časť – *Bos primigenius f. t.* – z predošlého jedinca
- dist. časť tibiae *sin.* – *Ovis/Capra*
- malý úlomok prox. časti ulny *dx.* – *Sus scrofa f. d.*

- dist. časť *humerus sin.*, prox. časť roztrieštená – *Ovis/Capra*
- poškodená oblasť *pelvis pri foramen obturatum dx.* – *Bos?*
- *atlas* – *Sus scrofa f. d.*
- zadná časť mandibuly *sin.* – *Sus scrofa f. d.* – M3 veľmi sabradovaný, staršie zviera
- zadná časť mandibuly *dx.* – *Sus scrofa f. d.* – M3 sa prerezáva, čiže vek cca 1,5 roka
- časť mandibuly *sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- časť mandibuly *dx.* – *Sus scrofa f. d.* – z predošlého zvieraťa, mierne sabradované moláre
- úlomok prednej časti mandibuly – *Sus scrofa f. d.*
- predná časť mandibuly – *Sus scrofa f. d.* – prerezávajú sa I, vek cca 6–9 mesiacov
- diafýza tibie *dx.* – *Ovis/Capra?*
- 3 diafýzy dlhých kostí – neident.
- 3 gracilné dlhé *costa* – neident.
- 1 úlomok robust. *costa*
- drobný úlomok *costa* – neident.
- *processus spinosus* zo stavca – neident.
- úlomok *angulus mandibulae* – neident.
- úlomok *angulus mandibulae* – neident.
- úlomok prednej časti mandibuly *sin.* – *Ovis/Capra*
- M1 z maxily *dx.* – *Ovis/Capra*, mladé zviera
- M3 z mandibuly *sin.* – *Sus scrofa f. d.*, mladé zviera
- M2 z mandibuly *sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- úlomok z mandibuly – *Sus scrofa f. d.*
- incízívy z mandibuly – *Sus scrofa f. d.*
- samičí *caninus* z maxily – *Sus scrofa f. d.*
- 2 úlomky z kráňa – neident.
- *corpus vertebrae* s neprirastenými epif. – neident.
- 9 úlomkov neident.
- 2 pozdĺžne úlomky z mandibuly – neident.
- 10 pozdĺžnych úlomkov – neident.
- 2 úlomky z veľkých kostí – neident.
- 33 drobných úlomkov (následky odštiepenia) – neident.
- 2 poškodené tibie *sin.* a *dx.* – *Gallus gallus f. d.*
- *phalanx I* – z predošlého jedinca – *Gallus gallus f. d.*
- poškodená prox. časť metatarzu z predošlého jedinca – *Gallus gallus f. d.*

9. storočie

Objekt 7/98

- časť mandibuly *sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- úlomok maxily *dx.* – *Bos primigenius f. t.*
- *phalanx I sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- *phalanx I sin.* – *Ovis/Capra*
- *caninus dx.* – *Sus scrofa f. d.*
- *caninus sin.* – *Sus scrofa*, diviak?
- úlomok *os occipitale* – *Sus scrofa f. d.*
- prox. úlomok *radius?* – *Bos?*
- distálna epifýza metapódia – *Bos primigenius f. t.*
- *astragalus sin.* – *Bos primigenius f. t.*
- 5 *costa* – neident.
- 1 plochá kosť – neident.
- 7 rozštiepených úlomkov dlhých kostí – neident.
- 1 úlomok veľkej dlhej kosti – neident.
- 1 úlomok *processus spinosus* zo stavca – neident.
- 1 drobný úlomok spálenej kosti, farba čiernobiela
- úlomok diafýzy tibie bez epifýz a distálnej poloviny – neident.

9. (?) storočie

Objekt 3/98

- *radius sin.*, dist. časť s neprirastenu epifýzou – *Equus przewalskii f. caballus*, vek menej ako 2 roky
 - poškodená *mandibula dx.* s prerezanou P3, prerezáva sa P4 – *Bos primigenius f. t.*, vek cca 2 roky
 - úlomok mandibuly *sin.* s M3 – *Sus scrofa f. d.*, podľa veľmi opotrebovaného M3 ide o starého jedinca
 - úlomok značne poškodenej dist. časti tibie *sin.*, *Bos?*
 - *astragalus (talus) sin.* – *Equus przewalskii f. c.*
 - poškodený *astragalus dx.* – *Bos primigenius f. t.*
 - poškodený, ohlodaný *calcaneus dx.* – neident.
 - úlomok *angulus mandibulae* – neident.
 - malý úlomok prednej časti maxily *sin.* – *Sus scrofa f. d.*
- 8 drobných neidentifikovateľných úlomkov

9. – 10. storočie

Objekt 8/98

- poškodená časť mandibuly *dx.* s prerezávajúcou sa M3 – *Ovis/Capra*, vek menej ako 2 roky
- zuby M1, M2, M3 z mandibuly *sin.* iného jedinca *Ovis/Capra* – mladší ako predošlý
- 2 odštiepené úlomky z dlhých kostí (asi pozostatky trieštenia kostí) – neident.

Datovanie nejasné

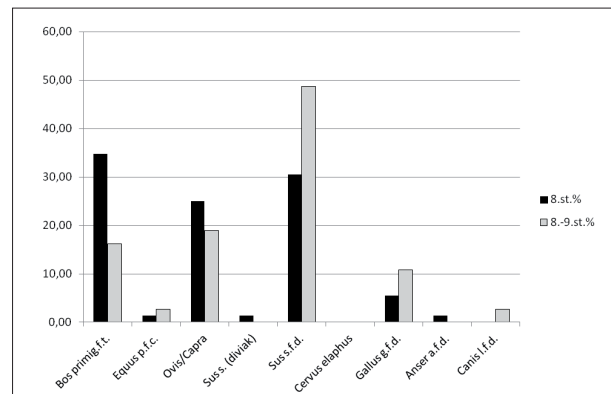
Objekt 5/98

- *phalanx I dx.* – *Ovis/Capra*
- poškodená *os tarsale III* – *Equus przewalskii f. c.*
- 2 drobné úlomky z kráňa – neident.
- 1 drobný úlomok – neident.

Výsledky

Z desiatich včasnostredovekých objektov z obce Láb, poloha Tri tále bolo celkovo vyhodnotených 363 fragmentov zvieracích kostí (Tab. 1), z ktorých bolo možné určiť 145 (39,94 %). Dôvodom je ich vysoká fragmentárnosť a poškodenosť, ktorá je typická pre sídliská (Ambros 1973, 187, 191). Zväčša ide o potravinové zvyšky. Spolu bolo identifikovaných minimálne 39 jedincov zvierat (Tab. 4), z toho minimálne 13 z 8. stor., deväť z 8. – 9. stor., štyria zo 7. – 8. stor., štyria z 9. stor. a minimálne dvaja z 9. – 10. stor. Pozostávali z deviatich druhov: *Bos primigenius f. taurus* – hovädzí dobytok, *Sus scrofa f. domestica* – ošípaná, *Ovis/Capra* – ovca/koza, *Equus przewalskii f. caballus* – kôň, *Canis lupus f. familiaris* – pes, *Sus scrofa* – diviak, *Cervus elaphus* – jeleň, *Gallus gallus f. domestica* – kura, *Anser anser f. domestica* – hus.

Z najstaršieho obdobia (7. – 8. stor.) pochádza iba 10 pozostatkov kostí (tab. 1), z ktorých dva patrili hovädziemu dobytku, dva ošípanej, jeden diviakovi a jeden jeleňovi. Tri zvyšky neboli určiteľné. Najviac fragmentov (300 t.j. 82,64 %) sa podarilo získať z objektov z 8. stor. a 8. – 9. stor. Z 8. stor. zo 179 zvieracích fragmentov (tab.1) nebolo možné identifikovať 56,42 %. Vo zvyšných 43,58 % (NISP = 72) bolo rozpoznaných 7 druhov zvierat (hovädzí dobytok, ošípaná, ovca/koza, kôň, diviak, kura, hus) (tab. 2, 3, 4). Z nich najfrekventovanejší je hovädzí dobytok (13,97 N frag. %, 34,72 NISP %), ďalej ošípaná (12,29 N frag. %, 30,56 NISP %), ovca/koza (10,06 N frag. %, 25,00 NISP %) a kura (2,23 N frag. %, 5,56 NISP %). Na rozdiel od mladších období, sa tu ojedinele vyskytuje už spomínaná kura a hus. V 8. – 9. st. v pozostatkoch stúpa podiel ošípanej (tab. 1, 2, obr. 1), avšak je tu zhruba o polovinu menej určených fragmentov kostí. Staršie a mladšie obdobia však nemožno porovnať, keďže z mladších pochádza iba málo nálezov. Všeobecne prevažnú väčšinu tvoria pozostatky domácich zvierat. Tri fragmenty z diviaka a jeden z jeleňa tvoria 1,11 % (NISP% = 2,99) celkového počtu fragmentov (tab. 1, 2). Uprostred fragmentov a pozostatkov kostí z 8. stor. (objekt 14/98) sa ako zaujímavosť javí

Obr. 1 Porovnanie počtu identifikovaných zvyškov kostí pre jednotlivé druhy zvierat (NISP) v 8. storočí a v 8. – 9. storočí v % z objektov z Lábu-Tri tále; n 8. st. = 72, n 8. – 9. stor. = 37

Fig. 1 Comparison of the Numbers of Identified Specimens (NISP) during 8th c. and 8–9th c. in % from objects in Láb-Tri tále; n 8th c. = 72, n 8–9th c. = 37

Ľavá *ulna* z ovce/kozy s hladkým povrchom, ktorá je distálne zaostrená a opracovaná (šidlo?). Z objektu 15/98 zasa pochádza opracovaný roh kozy/ovce (držadlo?).

Analyzované kostrové pozostatky zvierat zo slovanských sídlisk možno charakterizovať ako fragmen-tárne a často so špirálovitými lomami, čo svedčí o poškodení čerstvej kosti.

Na niektorých kostiach vidno stopy ohňa najmä v podobe čierneho opálenia, niekedy ako sivobiele zvyš-ky kostí. Občas sa vyskytujú stopy po zárezoch.

LITERATÚRA

Ambros 1973 – C. Ambros: K niektorým problémom archeozoológie. Slov. Arch., 21(1), 1973, 187-194.

Lyman 1994 – R. L. Lyman: Vertebrate taphonomy. Cambridge, University Press 1994, 100-104.

Turčan 2014 – V. Turčan: Včasnostredoveké sídliskové objekty z Lábu. Zbor. SNM 109, Arch. 24, 2014.

ARCHEO-ZOOLOGICAL FINDINGS IN SETTLEMENT BUILDINGS IN LÁB, MALACKY DISTRICT

ALENA ŠEFČÁKOVÁ

In total, out of the ten early medieval buildings in the Láb-Tri tále site, 363 fragments of animal bones were assessed, of which 145 were able to be determined (39.94%). The reason for this is their high level of fragmentation and damage, typical for settlements. At least 39 individual animals were identified, of which 13 were from the eighth century, 9 from the eighth to ninth century, four from the seventh to eighth century, four from the ninth century and at least two from the ninth to tenth century. They were from nine species: *Bos primigenius f. taurus* – cattle, *Sus scrofa f. domestica* – pig, *Ovis/Capra* – sheep/goat, *Equus przewalskii f. caballus* – horse, *Canis lupus f. familiaris* – dog, *Sus scrofa* – boar, *Cervus elaphus* – deer, *Gallus gallus f. domestica* – hen, *Anser anser f. domestica* – goose.

Only 10 bone remains come from the oldest period (seventh to eighth century), of which two belong to cattle, two to pigs, one to a wild boar and one to a deer. Three remains were not able to be identified. The highest number of fragments (300, i.e. 82.64%) were obtained from buildings dating from the eighth century and eighth to ninth century. Out of 179 fragments from the eighth century, 56.42% could not be identified. The remaining 43.58% were identified as coming from 7 animal species (cattle, pigs, sheep/goat, horse, wild boar, hen, goose). The most frequent was cattle (13.97%), followed by pigs (12.29%), sheep/goats (10.06%) and hens (2.23%). Compared to more recent periods, the above-mentioned hens and geese appear sporadically. In the eighth to ninth century, the proportion of pigs in the remains rises; however, there are approximately half as many identified bone fragments. Older and more recent periods cannot, however, be compared, since only few finds originated from the more recent periods. In general, the vast majority are the remains of domestic animals. Three fragments from a boar and one from a deer make up 1.11% of the total number of fragments. Among the eighth-century fragments and bone remains, a left *ulna* from a sheep/goat with a shiny surface is of interest, being distally sharpened and worked (awl?).

The analysed skeletal animal remains from Slavonic settlements can be characterised as fragmentary and often with spiral fractures, which testify to the fact that damage has been done to a fresh bone. On some bones, traces of fire can be seen, particularly in the form of black singeing, sometimes as grey-white bone remains. Sometimes notch marks appear.

RNDr. Alena Šefčáková, PhD.

SNM-Prírodovedné múzeum

Antropologické odd.

Vajanského nábr. 2

P.O. BOX 13

810 06 Bratislava 16

alena.sefcakova@snm.sk